

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Bod Péter.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA, SZIRJÁK ALBERT,
DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER IMRE ÉS SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelen — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer,
legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Belső-Szén-utca 3. sz.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czímén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Kolozsvár elemi oktatásügyi állapota.

Kolozsvár elemi oktatásügyének nemcsak helyi, hanem általános érdeke van. Nem önálló tankerület ugyan, mint az ország fővárosa, de szellemi tekintetben olyan helyet foglal el hazánk nagyobb városai között, hogy már e helyzete vezérszerepre utalja legalább az erdélyi részekben, az elemi oktatás terén is. Van is hozzá értelmi ereje. Sajat közigazgatási bizottsága, tanácsában külön tanügyi referenssel, nagyszámú és az értelmiség legmagasabb és legbefolyásosabb köreiből szervezett községi iskolaszéke, hat erős hitfelekezetenek részint egyházkerületi, részint autonom helyi hatósága, iparkamarája, kereskedelmi és ipartársulatai, jótékony és közhasznú egyletei, a magánvállalatoknak egész láncolata s az állam intézményei és hatóságai: mind karöltve és nemes versenyben működnek az elemi oktatás előbbvitelén. Mit hozott létre, mit tart fenn s azt minő állapotra emelte ez erős apparatus: arra felelni egyelőre a statistika adatait szólaltatjuk meg. Ez adatok fénye visszaverődik az elért eredmények érczlapjain s egyszersmind előre világít azon az úton, a melyen megállani egyenlő a visszaeséssel. Ez: a haladás útja.

Az elemi tanintézetek száma Kolozsvárt 34. Ezek közül jelleg szerint: állami 2, községi 7, felekezeti 17, magán- és társulati 8.

E számba minden iskola fel van véve, a mi itten az egyetemen, középtanodákon és tanítóképző-intézeteken kívül — föl a kereskedelmi akadémiáig és le a négy gyermekertig — fennáll, miután azok tanügyi adminisztratív tekintetében még ez idő szerint mind a népiskolai tanfelügyelőség körébe vannak utalva. A képző-intézeteket azért mellőzzük e helyen, mert azok statisztikailag egészen külön válnak a többiektől.

Ez iskolák közül az államiak, községiak és társulatiak mind 1868 óta keletkeztek. Tehát a népoktatási tanintézetek száma 18 év alatt épen megkétszereződött, a mi az extensiv terjeszkedés tekintetében elismerésre méltó haladás. De az intensív fejlődés nyomai is mindenütt felismerhetők nemcsak az új, hanem a régi iskolákban is. Mutatkozik ez a tanerők szaporításában épen úgy, mint a vele együtt járó új tanhelyiségek előállításában, igen a czélszerű butorzáttal és a legszükségesebb taneszközökkel való felszerelésben. Térképek, földgömbök, természetrajzi s természet-vegytani ábrák

és gyűjtemények, szemléltetési képek, rajzminták, ifjúsági és szakkönyvek stb. majd mindenik iskolában kelendő számmal találhatók. Hogy e tekintetben az állam és községi iskolák legelől állanak, annak megvan a maga természetes oka; de nem szólhatunk méltánylás nélkül a felekezeti buzó türekvéséről sem. Ezek közül különösen az ágostai hitvallásúak iskoláját említtük meg, melynek természetrajzi és földtani gazdag gyűjteménye messze fölül mulja mindazt, a mit közönségesen iskolai muzeumnak szoktunk nevezni. Nemcsak a szemléltető oktatás tárgyai vannak itt ezerével összehalmozva, hanem a tudományos buvárlat is bő anyagot lephet bennök Erdély honismeretéhez. Hogy e gyűjtemény a maholnap 40 év óta itt működő Schuster Károly tanító úr magán szorgalmának és nemes szenvedélyének gyümölcse, az nemcsak hogy semmit sem von le a becséből, sőt általános tanulságul szolgálhat a tanító világnak arra, hogy az iskolai gyűjtemények nem kizárólag üzleti czikkék, a melyeket csupán tele erszényből lehet beszerezni, hanem részben körülöttünk szerte-szét heverő kincsek, a melyekkel minden szakértő és ügybuzgó tanító gazdagíthatja iskoláját. Lám az öreg Schuster gyűjteményének egy jó részét néhány év előtt a helybeli tudományegyetemnek adta át, de azért már ma semmi se hiányzik belőle, újabb gyűjtés által annyira helyreállított minden egyes darabot. Sőt a módszertan embereinek azt sem érdektelen tudniok, hogy e gyűjtésben az illető iskola növendékei mindig tevékeny részt vettek.

A felekezeti iskolák száma külsőleg nem szaporodott ugyan, de belső fejlődésök majd mindenütt szembe-tűnő. Másfél évtíz alatt négy egészen új iskola-ház épült, újabb tantermek nyitattak, a tanítói létszám körülbelül megkétszereződött és a leányiskolák — négy helyen — hat évfolyamra lettek kiegészítve. Csak ez úton vált lehetségessé, a tankötelezettségnek mind szigorúbban követelt életbe léptetése. De hogy az idevonatkozó törvény teljes végrehajtása az illetékes hatóságoktól még mindig újabb áldozatokat követel, azt a statistika következő adatai szintén kétségtelennek tüntetik föl.

A tankötelesek száma Kolozsvárt a múlt évben 3035 volt. Ebből mindennapi 2330, ismétlő 705. Nem szerint: mindennapi fiú 1143, leány 1187; ismétlő fiú 357; leány 348. Fiú összesen 1500, leány 1535.

Felekezetek szerint: r. katolikus mindennapi 931, ismétlő 279, együtt 1210; gör. katolikus m. 100, i. 24 = 124; gör. keleti m. 6, i. 4 = 10; ev. református m. 887, i. 284 = 1171; ág. hitvallású m. 108, i. 25 = 133; unitárius m. 51, i. 21 = 72; mőz. hitű m. 247, i. 68 = 315.

Az összes tankötelesek közül mindennapi iskolába járt 2222, ismétlőbe 532. Együtt 2754. Mindennapi iskolába nem járt 108, ismétlőbe 173. Együtt 281. Az iskolabajárók e szerint a tanköteleseknek 90-75 %-át adják, s az országos $\frac{1}{10}$ -ot 10-zel, a megyeiket pedig 14-gyel mulják fölül. Elég szép eredmény ugyan ez magában véve, de mégis tény az, hogy a tanköteleseknek kerek számban 10 $\frac{1}{10}$ -a nem jár iskolába. Kolozsvár érdeke, közmívelődési szerepe és tekintélye azonban megköveteli, hogy az iskolabajárás ezen deficitje teljesen elenyésztesse. Ezuttal nem vizsgálva okát, hogy ez egytized rész miért nem jár iskolába, azt a kérdést próbálom megvilágítani: befogadhatnák-e meglévő iskoláink és tanerőink a hiányzókat ezen számát.

Iskoláink és tantermeik e kérdésre határozott tagadó feleletet adnak. Személyes tapasztalatom alapján mondhatom, a mit az illetékes iskolai hatóságok is közvetlenül tudnak, hogy tantermeik legnagyobb része túl van tömve gyermekekkel. A paedagogia és iskolai egészségügy elvei már e létező túltömöttség ellen is orvoslásra unszolnak. Annál kevésbé lehet szó a fokozásáról. Az is valószínű egyébként, hogy a mulasztók nagy része a létező iskolákat már csak helyrajzi okokból se tudná — kényszer alkalmazásával is megközelíteni. Nyomozzuk azonban tovább a lehetőség útait.

A tanítók összes száma a 34 tanintézetben 86. Ezek közül rendes 75, segéd 11; okleveles 67, oklevél nélküli 19. Férfi 60, nő 26.

E tanítói létszámból elkülönítve már az óvintézetekben, magániskolákban, felsőbb leányiskolában és kereskedelmi akadémián működő tanerőket: tisztán elemi oktatással foglalkozó tanító és tanítónő 50 marad. Az összes tankötelesekből tehát minden egyes tanítóra több mint 60 gyermek esnék, a mely szám a népiskolai törvényben megengedett maximumot sem éri ugyan el, de itt mindjárt meg kell jegyeznem egyfelől azt, hogy az a maximum a falusi iskolák kényszer helyzetéhez van szabva, — másfelől pedig azt, hogy kolozsvári iskoláink tantermeiben a gyermekek ily arányos eloszlása csak a papíron létezik, a valóságban azonban helyenként 70, 80, 90-, sőt 103 (hidelvei ev. ref.) és 105-re is (augusteumi r. kath.) fölemelkedik. A létszám által való ezen megterheltséghez járul még az a nehézség is, hogy tanítóink nagy része két, három, sőt négy osztályt is vezet. A képzőintézeti gyakorló iskoláknál megvan ugyan a maga értelme és indokolt a paedagogiai technikai tökélyre való ezen törekvés, mert ott a képző-intézeti növendékeknek a falusi osztatlan iskolák vezetését kell tanulmányozniok s 15 perczenként látni a más meg más tárgyra s más és más osztályra való ugárdozást, a mi bizony sokat hasonlít a tojások közt való tánczolásához: kevés azon művészek száma, a kik kárt nem tesznek bennök. Ha azonban a tanításnál nem a kényszer munkára, hanem a siker teljességére tekintünk, föltétlenül kívánnunk kell, hogy az egy tanító kezére adott gyermekek és osztályok létszáma minél kevesebbre redukáltassék. S Kolozsvárnak, melytől meg kell várnunk, hogy minden egyes iskolája mintaszerű legyen, e cél elérése

előtt nem szabad megállapodnia. Ezt nem csak a város tekintélye, hanem a szülők és gyermekek érdeke is követeli.

Teljes hat osztályú elemi iskola ez idő szerint 11 van a város területén. Ezek közül egyben működik öt tanerő (r. kath. leányiskola), egyben négy (ág. hitv.), egyben három (I. községi), ötben kettő-kettő és háromban egy-egy tanerő. Az intenzív fejlődés ezek mindegyikében megköveteli a tanítói létszám szaporítását. A fennebbiekben kívül van két vegyes (fiú és leány) iskola egy-egy tanítóval és három-három osztályal (a r. kath. kökerti és augusteumi). Ezekben is az osztályok száma, legalább a leánygyermekek érdekében, hatra emelendő, a mihez szintén tanhelyiség és tanerő szaporítás szükséges.

Arra a kérdésre tehát: befogadhatnák-e meglévő iskoláink a tankötelesek teljes számát? mind a tanhelyiségek, mind a tanerők szempontjából tagadó feleletet kell adnunk s felhívunk mind a városi, mind az egyházi hatóságokat tanhelyiségeik és tanerőik szaporítására. Örömmel vettük tudomásul az egyházak idevonatkozó törekvéseit. Hisszük, hogy a város sem fog e téren hátra maradni. Csak most bővítette ki első községi iskoláját egy tanteremmel és egy tanerővel. Tegye ugyanazt a második községi iskolánál is, hol a tanítólakást könnyű lesz tanteremmé átalakítani s a tanítóknak e helyett szálláspénzt adni. Az izraelita hitközségtől, melynek 315 tankötelese van, hasonlóan megvárhatjuk, hogy minden tekintetben czélszerűtlen bérhelyisége helyett egy-állandó, jó iskolaházat építtessen. Iskolájában a hazafias szellemű és paedagogiaileg helyes tanítással meg lehetünk elégedve. Kívánjuk azonban, hogy ilyen tekintélyes hitközség, a közoktatás terén, ne maradjon sokáig hajléktalanul mi közöttünk.

Egy pár tanhelyiségben nagyon feltűnő a világítás korlátoltsága, mit részben az apró, részben a rossz elhelyezett ablakok okoznak. Mit mondjunk ugyanis arról a tanteremről, a melynek mind a négy oldalán ablakok vannak, s a gyermekek nagy része mégis sötétben dolgozik? vagy mit arról az ablakról, a mely 28 darab üvegtáblán át szűri a világosságot s két ilyen ablak van hivatva egy 6-7 öl mélységű és 4-5 öl szélességű tanterem megvilágítására. Az ilyen hátrányokon és hiányokon minden nagy erőfeszítés nélkül lehet és kell segíteni.

Ezekben kívántuk egyelőre körvonalozni és a nyilvánosságnak átadni Kolozsvár elemi iskoláira vonatkozó észrevételeinket. Elismeréssel adózunk az illetékes hatóságok ügyszeretetének és áldozatkészségének s reméljük, hogy a miket megemlítettünk, azokat kizárólag elemi iskoláink belfejlődésére czélzó jóakarataink és kötelességünk sugallatának fogják tekinteni.

Kozma Ferencz.

„Az irva-olvasás előgyakorlatai“ kérdéseihöz.

Szentgyörgyi Lajos bánffyhungyadi állami tanító, mint az ottani el. iskola I. osztályának tanítója, arra a tapasztalatra jutott, hogy az irva-olvasás tanításában nem ért kívánt sikert, melynek okát keresve oda jut: leginkább gátolta őt a maga elé tűzött cél elérésében az, hogy tanítványainak nem kezdett egyenesen betűt tanítani; hanem az első hetekben a betű-alakok készi-

tésére, fölismerésére, kiolvasására készítette őket elő; vagyis az irva-olvasás tanításában előgyakorlatot csinált. A gátló okot el kell hárítani. Úgy véli tehát, mikép az irva-olvasás előgyakorlatai elhagyandók. Nem! Ettől megretten — együtt tanítandók magukkal a betűkkel úgy, hogy előlegezzünk belőle annyit, a mennyit egyik-egyik megkíván.

Ő több idő óta ezen eljárást követi; a most elért eredmény felbátorítja arra, hogy másokat is hasonló eljárásra hívjon fel. E czélból javaslatait előterjeszti a bánffyhungyadi tanítói körben, melynek egyes tagjai Szentgyörgyi eljárását helyeslik, javaslatát elfogadják és a mennyiben a tagoknak a gyűlés határozatai szerint munkálni erkölcsi kötelessége — az új methodus követői lesznek.

Időközben Szentgyörgyi javaslatait az indokolással együtt e lap 1884-ik évi 10. 12. 20-ik számaiban közlé teszi. A feltűnést nem kerülheti el a „Család és Iskola“ 1885. évi 3-ik számában Benedek Samutól, illetve a kolozsmegyei tanítótestület nevelésügyi bizottságától az eléggé nyomós ellenvéleményt is megkapja. Hittem, hogy azután Szentgyörgyi újítását felhagy s ráter az eljárása ellen felszólaló által javasolt módokra. Gondoltam: jobban megfigyelvén a már többek, sőt mondjuk mindnyájunk által követett irva-olvasási előgyakorlatok tanításának kiviteli módzatait, elismeri, hogy a mit annyi ideig oly sok paedagogus ajánlott és védett, elismert jó tanító elég eredménnyel követett, hibás lehet — de rossz nem. Föltevésém mellett tanuskodott Szentgyörgyinek majdnem két évi gallatása. Csalódtam! Szentgyörgyi most e lap f. évi 3. és 4-ik számában újításával ismét előttünk áll. Lehet, hogy a két utóbbi év alatt szerzett tapasztalata, avagy a munkás és tehetséges bánffyhungyadi tanítói kör egyetemes határozatának buzditására elkezd mondani eljárását. Meghallgattam!

Legyek bármily elismeréssel egy nálamnál idősb vagy fiatalabb tanító tanítási eredménye iránt; viseltessem bármily tisztelettel egy testület határozatával szemben: ha ellenvéleményen vagyok, nem tehetem ugyan azt, hogy önmagam újólag meg ne vizsgáljam, de ellenvéleményem elmondása szabadságomban áll, sőt önérdékemben azt tennem — kötelesség is.

Szentgyörgyi állításait rendre veszem s úgy felelek rájuk.

Azt mondja, a sikertelenség egyik oka „az előgyakorlatok túlságos terjedelmében és végletekig vitt alapos (!) feldolgozásában áll.“ Mikép értelmezzem ezt? Mert a mi túlságos és végletekig vitt, az igaz, ha jó is — rossz. De a mi paedagogiailag alapos, az sem túlságos, sem végletekig vitt nem lehet. Követelvé az, hogy a tanítás alapos legyen, a jó paedagogus előtt, ki van zárva annak túlságba, végletekig vitele, ellapítása.

Hogy mily rossz az előgyakorlatok külön tanításának a módszere, s be akarván bizonyítani, hogy mily nagy romboló ereje van, segítségül hívja: a tanító és tanítvány betegségét, a tanítói tudatlanságot, pályagyűlöletet s azt mondja: „ekkor az eredmény még kevésbé lehet megnyugtató.“ Való igaz; csak hogy ezen felsorolt, eredményrontó factorok mindenike egymagára is elég arra, hogy az eredményt kockáztassa. Vajjon ezek létezése miatt a módszeren változtassunk? A mi hibás, javítást igényel. A rest, képzetlen, pályáját gyűlöző tanító kezében a legjobb módszer is rossz lehet. Olyan az, a miként alkalmazva van!

„Az irva-olvasás előgyakorlata egy nagy halmaz, le kell belőle alkudni.“ En azt felelem erre: ki a hogy veszi. Egy vezérkönyvet, mint pl. a Szentgyörgyi által is jónak talált Gyertyánffy előgyakorlatokat, nem a végre irták, hogy azt szóról-szóra utánozzuk. Tanítói tapintat rövidebbé avagy hosszuvá teheti, „lealkudhatik“ belőle. Nagyon sokat azonban lealkudni nem lehet. „Olcso husnak hig a leve.“ Az a baj, hogy Szentgyörgyi igen sokat alkudott le.

„Két hét előgyakorlatokra elég,“ mondja Szentgyörgyi. Valamely eredmény elérésének idejét népiskolában nem mi, hanem inkább tanítványaink képessége korlátozza. Teszem fel a városi fiúk nagy részének már otthon volt palatáblája és palavesszője, láttak már irni, olvasni, sőt nagyon kevés köztük, a ki egy-egy betűt ne ismerne. Hallottak okosabb beszédet, láttak képeket, szóval szemök, szájok, fülök, kezök már dressirozás alatt volt és ezért kevesebb előgyakorlatot igényelnek. A falusi gyermek pedig látott egy két állatot, evett, ivott s ült a „pucékban“ s az iskolában ülnie kell a padban. Egy ily gyermekről mondta egy tanító: „fél év mulva hallottam hangját.“ Igazi bárgyú volt — felelém — barátomnak. Jó, hogy kevés van ilyen. Fél év igen sok volna előgyakorlatra!

Szentgyörgyi városban van, helyzete e tekintetben szerencsésebb. En oda is követem, s miután az előgyakorlatok legalább csekély mértékben való tanításának szükségességét ő is elismerte, kérdem: mit soroz a kikerülhetetlenül szükségesek közé? Mielőtt felelne, úgy gondolom, hogy oda érte a gyermekek figyelmének felébresztését, fegyelmi szokások megismerését, egymásnak s önnévüknek megbeszélését; hiszem, hogy a tájékozás, kéz- és ujj-ismeret, tan- és írószközök bemutatása, de magának a tanítónak a tanítványokhoz való viszonyának megbeszélése sem marad el. Pedig ezek az irva-olvasás előgyakorlatainak is csak előjátékai s két hétnyi időt bizony szinte igénybe vesznek. Ülés, palatábla, palavessző-tartás tán nem mellőzhetők, s a szem, ha nem ügyelünk rá, gyakorlatlan marad; nézni igen — de látni nem fog. — A kéz gyakorlására „a pontot már ismerniök kell“ mondásával tán nem érjük be. Az egyenes és görbe vonalak nemcsak a drága idő elprédálására, hanem a szem és kéz gyakorlására s az általános írási szabályok bemutatására valólk. Egyenes vonal nélkül hogyan alakítjuk meg a vonalrendszert. Nagy vonal nélkül iratunk? Igen, hiszen Szentgyörgyi nem irat, ő rajzoltat! Neki a vonal nem bevégzett egész; a gyermek nem örvend neki. Hogy mutatjuk be a dülést? Az új módszer szerint közbe-közbe, talán a 10-ik betűnél. Nem! az elsőnél! Ekkor itt ugyancsak sok előgyakorlat lesz. Mert csak nem megy addig tovább, míg meg nem tanítja: minden vonás fölfelé és a hol kerekedik vékony, lefelé pedig vastag. Azt gondolom, hogy a gyakorlatlan kéz palakarczolásai a Szentgyörgyi fülét is sértik.

(Folyt. és vége köv.)

S Z E M L E.

Anglia.

A nevelés a társadalom minden rétegében mind inkább figyelem tárgya kezd lenni. Londonban a „City Liberal Club“ elnöke, Granville gróf, kijelentette, hogy nem emlékezik, hogy valaha annyi oldalról szólottak volna a

neveléshez, mint a Club ebédjén. Ugyanott Mundella azt mondá, hogy Angliában az utóbbi 50 év alatt többet tettek a nevelés érdekében, mint az előtt 500 esztendő alatt. Ezelőtt 50 esztendővel Russel John lord 20,000 sterling font alapítványt tett nevelési czélokra, a mely összeg azóta 4 millió sterlingre szaporodott. Még 1870-ben csak egy millió 600,000 gyermek tanult az elemi iskolákban s most már négy millió 600,000 tanul. Különösen érdekes az a körülmény, hogy a mily mértékben növekedett az iskolabajárás, oly mértékben apadtak a bünesetek. Az utóbbi 10—12 év alatt a 30 évesen alóli bűnösök száma felére leapadt, míg a 30 évesen felüliek száma nem apadt semmit.

Tán mindennél nagyobb haladás az ipari és kereskedelmi nevelés terén történt. Eddigelé németek, svájcziai és görögök foglalták el a főállomásokat. Londonban egy nagy kereskedelmi iskolát terveznek. Arról is gondoskodni akarnak, hogy minden szegény gyermek ingyen tanulhasson meg valamely iparágat.

Boros György.

Franciaország.

Franciaország közoktatás ügyének az élén a miniszter áll. A miniszter mellett van a közoktatási főtanács, a melynek 58 tagja van összesen. E tagok közül 13-at a közoktatás elnöke nevez ki, és 45-öt a különböző iskolák tanító-testületei választanak 4 évre. Az elemi oktatást 6 tag képviseli a tanácsban. Franciaország a közoktatást illetőleg 17 úgynevezett akadémiára van felosztva; mindenik akadémiát egy-egy igazgató kormányoz az akadémiái tanács segítségével. A párisi akadémia igazgatója maga a miniszter. Franciaország mindenik megyéjében (departement) van egy-egy úgynevezett akadémiái felügyelő, ki mellett a megyei tanács áll. A tanítókat ebben a tanácsban két tanító és két tanítónő képviseli, kiket tanítótársaik választanak. Az akadémiái felügyelők alatt bizonyos számú iskolafelügyelők állanak. A megyei főispán (prefet) az oktatás fővezetője; ő nevezi ki a tanítókat az akadémiái felügyelő ajánlatára.

A tanító- és tanítónőképző-intézeteket normal-iskoláknak hívják. Az 1879. évi törvény rendelete értelmében minden megyében lenni kell egy tanító- és egy tanítónőképző intézetnek. Ezek az intézetek benlakással vannak összekötve, de miniszteri engedéllyel különlakó és bejáró növendékeket is föl lehet venni. E képzőintézetekben a lakás, étkezés és tanítás teljesen díjtalan: A fölvehető növendékek számát a miniszter határozza meg évről-évre. A növendékek nagy része falusi; városi nagyon kevés van köztük. Azoktól, a kik fölvételekre jelentkeznek, a szabályok értelmében megkövetelik, hogy elemi vagy középiskolát végeztek legyen; némelyek gymnasiumi vagy más intézeti oktatásban is részesültek. A képző-intézetekbe leendő fölvételekre kiválszóan előkészítő intézetek nincsenek. Azoknak, a kik föl akarják vétetni magukat valamelyik képző-intézetbe, legalább 15 és legfőlebb 18 éveseknek kell lenniök és elemi iskolai bizonyítványt mutatniök elő. Kötelezniök kell magokat arra, hogy legalább 10 évig a közoktatás terén működjenek. Jelöltek azokról a vidékekről vannak legnagyobb számmal, a melyeken földmíveléssel foglalkoznak a lakosok. Az iparos vidékeken az ifjak sokkal jövedelmezőbb állást nyernek más téren, mint a tanítói pályán, a miért az ilyen helyeken néha alig van elegendő jelölt.

A fölvételi vizsgát egész Franciaországban ugyanazon napon tartják meg és pedig augusztus elején. Az írásbeli feladatokat a miniszter jelöli ki; e feladatok mindenik intézetnél ugyanazok. A dolgozatokat bizottság vizsgálja

meg, a mely az igazgatóból és a képzőintézet több tanárától áll. A jelölteket csak úgy veszik fel, ha két orvos véleménye szerint egészségesek, az írásbeli és szóbeli vizsgálaton jó eredményt mutatnak föl. A vizsgálatokat, a melyek öt napot vesznek igénybe, a képző-intézetekben tartják, és folyamuk alatt a jelöltek az intézetben laknak. A vizsgálat tárgyai a következők: francia nyelv, számtan, mértékek és súlyok, Franciaország története és földrajza. A jelölteket legalább egy félórátig kérdezik minden tárgyból. A vizsgálatnak nem annyira az a célja, hogy a jelöltek ismereteit számba vegyék, mint inkább a megismerése annak, vajjon képesek e az illetők a továbbképzésre.

A képző-intézetek életrendje a következő: naponként 8 óra alvásra, 6 óra pihenésre, evésre, testgyakorlatra és kert munkára, 5 óra magán foglalkozásra és 5 óra tanításra van rendelve. Csak csütörtök délután és vasárnap van kivétel ez alól a rend alól, a midőn kirándulásokat tesznek a növendékek. Ezek a kirándulások gyakran valami tudományos czállal vannak összekötve s vagy gyárak megismerésére vagy természettudományi gyűjtemények gyarapítására stb. szolgálnak.

A tanfolyam három évre terjed. A tanév októberben kezdődik. Szünet van újévkor 5 nap, husvétkor 12 nap, s augusztus és szeptember havában 7 hét.

A képző-intézeteket meglátogatja az akadémiái felügyelő évenként kétszer és a főfelügyelő, kit a miniszter szokott a látogatással megbizni, egyszer. Van minden intézet mellett egy felügyelő bizottság, a mely felügyeletet gyakorol a belső rend, fegyelem, a költségvetés, az épületek és a növendékek egészsége felett, de a tanítás felett nem.

A cél, a melyet a képző intézetekben a tanítással el akarnak érni, nem az, hogy a növendékekkel sok ismeretet közöljenek, hanem inkább az, hogy a szerzett ismeretek szélesítésére képesekké tegyék őket. Vallásos oktatásban nem részesítik a növendékeket, de teljes szabadságukban áll vallásos szükségleteiket kielégíteni. A tantárgyak a következők: neveléstan, erkölctan, polgári jogok és kötelességek, Franciaország alkotmánya, francia nyelv és irodalom, történelem, földrajz, számtan, könyvvezetés, mértan, trigonometria földméréssel összekötve, egészségstan, természettani és vegytani gyakorlatok, földmívelés, kertészet és gyümölcsenyésztés, rajz, ének, orgonálás (a tanítónőknél zongorázás), testgyakorlat, kézi munka és egy idegen nyelv. A tanítónőképző-intézetekben a mennyiségtant és természettant nem tanítják nagyon terjedelmesen és behatóan; ezen intézetekben a földmívelés helyett a háztartást tanítják. A tanítási ügyesség elsajátítására minden képzőintézet mellett van egy gyakorló-iskola, a mely külön tanító vezetése alatt áll. Minden növendék köteles évenként 20 napot a gyakorlóiskolában tölteni és magát a tanításban gyakorolni. A képző-intézetek középső és felső évfolyamainak a növendékei tanítanak ezen kívül még tanítótársaik és a tanárok előtt is, mely alkalommal tanításukat behatóan megpróbálják. A tanítónőképző-intézetek mellett gyermekert is van szervezve.

Az alsó tanfolyam növendékei kötelesek az első tanév végén, júliusban, vizsgát tenni le. E vizsgára a feladatokat a miniszter jelöli ki az egész országban. A vizsgáló bizottság tagjait az akadémiái igazgató nevezi ki. A bizottság tagjai rendszeren gymnasiumi tanárok, képzett emberek, elemi iskolai tanítók és legalább egy elemi iskolai felügyelő. A zene, rajz és testgyakorlat megvizsgálására más, hozzáértő bizottsági tagokat neveznek ki. A tanítóképző-intézetek tanárai közül senki sem lehet tagja e vizsgáló-bizottságnak. Általában szabály Franciaországban, hogy egy tanár sem vizsgáztathatja a maga tanítványait. Azok a növendé-

kek, a kik ezt a vizsgát nem teszik le, a képző-intézetben maradhatnak ugyan, de a vizsgálóbizottság legközelebbi ülése alkalmával kötelesek bizonyítványt szerezni róla, mert másként az intézetből kiutasítják. A felső tanfolyam végeztével egy másik vizsgát kell letenni a növendékeknek; e vizsgára csak azok állhatnak, a kik 18 évesek és az első vizsgáról bizonyítványt tudnak felmutatni. Ez a vizsga nem kötelező arra nézve, hogy tanítók lehessenek, de jobb állást biztosít számukra. Ezen a vizsgán egy idegen nyelvből is megvizsgálják a jelölteket; az idegen nyelvet, a mely lehet német, angol, spanyol, olasz vagy arab, tetszésök szerint választják a jelöltek.

A növendékek a képző-intézetből való távozásuk alkalmával 100 frank segélyben részesülnek. Azok, kiknek az első vizsgáról bizonyítványuk van, 200 frank segélyt kapnak és ezen felül 60 frankot könyvre. A végzett növendékeket csak ideiglenes tanítóként alkalmazzák; két évi próbaidő mulva még egy vizsgát tesznek le a paedagogiából. Ez a vizsga kiválóan gyakorlati. Azokat a tanítókat, a kik ezt a második vizsgát letették, állandósítják. Az ideiglenes tanítók javadalmazása legalább is 680 frank évi fizetés és szabad lakás; azoké pedig, a kik állandósítva vannak, 1000 frank évi fizetés, 100 frank pótlék minden öt év után fel 1200 frankig és szabad lakás. A községek rendszeresen segélyt adnak a tanítóknak, úgy, hogy a fizetésök évenként föl megy 2400—3600 frankra. A tanítónők javadalmazása 720—1080 frankra megy évenként.

A francia tanítók a községekben általában nagy tekintélyben állanak. Nincsenek semmiféle egyházi kötelesség teljesítésére kötelezve. Eddig föl voltak mentve a katonai szolgálat alól, hogy kötelezzék magokat 10 évig a tanítói pályán működni. Azokat a tanítókat, a kik a 10 év eltelte előtt a tanítói pályát elhagyják, 5 évi katonai szolgálatra szölibtják be. Jövőben valószínűleg egy évi katonai szolgálatra fogják kötelezni a tanítókat.

I R O D A L O M.

Györfly-féle népiskolai képes tankönyvek.

I. Földrajzi könyvecske. Népiskolai növendékek használatára írta: Györfly Iván. Huszadik lenyomat. Esztergom, 1887. Kiadja és nyomtatja: Buzárovits Gusztáv. Ára 10 kr.

E könyvecskének már boritéka is ad anyagot a megjegyzésre. A külső lapok a tér czélszerű felhasználásáról tanuskodnak. A könyv sarkán húsz centiméter van nyomtatva, a czimlapon egy globus, belső oldalán az öt világrész hegyrajzi szempontból elég jó képe. Nem ennyire sikerült az utolsó oldalon Magyarország térképe, mert ezen a megyék határvonalai a folyók rajzával egyenlők lévén, úgy összefutnak, hogy a térképet egészen jól ismerő egyén is inkább csak sejti, mint megkülönbözteti egymástól. A belső czimlap második oldalán a keleti és nyugati féltekék képe van.

E könyv szerzője is követi azt a most nagyban divó, de egyáltalán nem helyesíthető szokást, hogy könyvét egyszerűen népiskolai használatra ajánlja s az osztály meghatározását, melyben használandó, a tanítóra bizza. Szeretem hinni, hogy tanítóink nagy többsége tájékozott és lelkiismeretes; de elfogultságnak tartom a kivételekre nem gondolni s ha mindjárt az igen csekély kivételnek is tért nyitni a tudatlanságból vagy elfogultságból eredő tévedések és hibák elkövetésére.

Ára a 42 oldalra terjedő, 9 képpel ellátott, jó

nyomatású, vastag papirba jól fűzött könyvecskének 10 krajczár.

A tankönyv a tanítást a mértani földrajzoz kezd, holott helyesebb és általánosan el van fogadva azzal végezni. A tetőpont (zenith) következő meghatározása homályos és hibás: „A földnek bármelyik részén álljunk meg, mindenütt azt fogjuk tapasztalni, hogy az égnek ez a pontja mindig a fejünk teteje iránt esik, azért ezt tetőpontnak, vagy zenithnek nevezzük.“ Így kellene mondani: az égnek a fejünk fölött lévő pontját zenithnek nevezzük.

„Ha a leggyorsabb madár ezer éveken át mindig fölfelé repülhetne, még sem fogna a boltozathoz eljutni; mert az égürnek kiterjedése végnélküli és mérhetetlen.“ Ha nem tette volna a főnevet többesbe a számnév után; ha a boltozat után a „látszólagos“ jelzőt használta volna: e meghatározást, a mely a gyermekek képzeletéhez van alkalmazva, helyesnek és ügyesnek találnám.

„A föld a végtelen kiterjedésű égürben szabadon lebeg, s önmaga körül is forogva, s a nap körül és keringve, folytonos forgásban van, s még sem eshetik le, mert a mindenható Isten ereje tartja fenn.“ E mondat így lenne teljes: a mindenható Isten rendeletéből a nap vonzó ereje tartja fenn.

„A föld egész alakjának ábrázolására egy görög-dinyéhez hasonló nagy golyót szokás használni.“ E hasonlat lehet a gyermek izlésének megfelelő, de nem helyes, mert a görög-dinye vajmi ritkán teljes vagy két szemben levő ponton behorpadó gömb.

„Nézzük ennek most a két legszélsőbb pontját.“ Nem helyes, mert a gömbnek nincs szélső, szélsőbb és legszélsőbb pontja.

„A földgömb hosszában is látunk rajzolva sűrűn egymás mellett futó körvonalakat.“ A földnek a sarkoknál való behorpadásáról sem szólt még, s így annál kevésbbé jogosult a föld hosszáról szólnia.

„E körök egyik sarktól a másikig vonulnak. Mikor a nap a föld színén e képzelt körök közül valamelyik fölé ér, ennek egész hosszában mindenütt dél van.“ Ez nem áll, a délkörnek ekkor csak felén van dél, a másik felén pedig éjfél.

„Az évet négy különböző szakra szokás osztani.“ Mondhatnók, hogy fölosztódik az év a keringés által, mert ez az idő beosztás csakugyan nem az emberi szokás rabja.

„A jeges tenger a két sark körül többnyire mindig be van fagyva.“ A mi „többnyire“ van, az nem lehet mindig s viszont.

„Már most, hogy a térképen tovább is eligazodhassunk, szükséges először, hogy jól megismerkedjünk a sok különféle vonalak-, karikák-, pontok- s más jegyekkel, melyek azon össze-vissza lerajzolva vannak.“ Világért sincsenek azok össze-vissza lerajzolva, s ilyesmit nem is szabad a gyermekekkel egy pillanatra sem elhíttatnunk. Ezen kívül e mondatban hibás a szórend.

„Hogy édes hazánk földét, jelesebb helyeit, terményeit és lakosait lassankint megismerhessük, kezdjük a körültekintést az iskolán.“ Azt gondolná az ember, hogy a szerző itt most induktív módszerrel, mint igéri „lassankint“ az iskolából kiindulva fogja megismertetni a hazát. Való, hogy az iskolából lép ki, de aztán, hogy úgy szóljunk, öt lépéssel el is éri az ország

határát, hogy onnan ismét vissza térjen. E résznek „egy kis körültekintés” címét adja. E rész tartalma: a községek, helységek, járások, vármegyék, kerületek, társországok, lakosok, Magyarország czimere és színei.

„Az egészen kicsiny helységek — mondja szerző — tanyák, vagy pusztáknak neveztetnek.” Tovább „a Szepességben és Erdélyben lakó németek szászoknak neveztetnek.”

„Mindjárt az ország észak-nyugati részén, a Duna beömlése közelében kezdődik a roppant kiterjedésű, rengeteg Kárpátok hegyláncza.”

Véleményem szerint e hatalmas jelzők egyike is elég lenne, hogy később a gyermekek fogalmát e helyről redukálni ne kelljen, hogy egy még roppantabbat és rengetegbebetel tudjon képzelni. Igaz, hogy erre szerző nem sokat ügyel, mert Ázsia hegyeinél elégnék tartja e jelzők egyikét, a Himalája hegységnél pedig semmivel sem törekszik a nagyságot jelezni.

Azon kívül e könyvben Magyarország hegyeinek ismertetési rendszere rendszertelenség. A Kárpátok részei közül csak a Tátra, Fáttra és Mátra csoportokat említi. Továbbá: „a keleti részen elterülő Királyhágó, mely Magyarország és Erdély közt hajdan határt képezett.” A Királyhágó nincs az ország keleti részén. Különböztet itt nincs vége a hézagosságának, mert szerző a Keleti és Déli Kárpátokat, valamint a Bánsági és Csiki havasokat sem tartja említésre méltónak.

„A Maros Erdélynek legnagyobb hajózható folyója.” Erdély helyett Királyhágón túli részt kellett volna használni.

„Hazánk földje mindenütt a természet különféle áldásaival bír. Az északi és keleti hegyes vidékek bányái temérdek aranyat és ezüstöt szolgáltatnak.” Bővön elég volna a sok jelző. Valamint ebben is: „A roppant rónaságok lakói temérdek gabonát termelnek.”

„A magyar birodalom részletes leírásánál” azt mondja a tankönyv, hogy „5 fő kerületre van fölosztva,” holott ma egyáltalán nincsenek kerületek.

A megyék tüzetesebb leírásánál szerző jegyzetben elmondja, hogy itt semmi természettani részt nem ad, mert szerinte fekvést, folyóvizet, tavat, hegyet 60—70-szer leírni fölösleges. Akkor véleményem szerint a tankönyv is fölösleges, mert a városok neveit szintúgy leolvashatja a tanuló, azt a pár száraz politikai adatot pedig a tanító is elmondhatja. De a papíros takarékoskodásában még tovább megy a szerző. „Jegyzetek: a) A dült betűkkel nyomtatott városok a megyék székhelyei. b) A *-gal jelzett helyek püspöki; a t-vel jelöltek érseki székvárosok. Ezeknél mindenütt elmondható, hogy: van benne püspöki (vagy érseki) szék, káptalan, papnövelde, főgymnázium, több szerzetes kolostor és könyvnyomda.” És így a könyv nem találva fölöslegesnek ezt 20—25-ször elősorolni, egész hivatalosan szoktatja a gyermekeket ismétlésre. De hogy is lehet megkövetelni a gyermektől, hogy mindezt könyv nélkül betanulja s azon kívül a *-gal és t-vel jelölt helyeket is észébe tartsa.

„Losoncz csinos m. v. A muszkák a forradalom alatt földig égették volt, de azóta még szebben fölépült.” Épen ezért s azért, mert sok helynél az igazán megemlítésre méltó dolgokat elhallgatja, tartom fölöslegesnek ennek elmondását.

„Nyék falú, itt született Vörösmarthy M. a ma-

gyar költők királya.” Később „Nagy Szalonta, itt sz. Arany János,” s még azt sem teszi utána, hogy költő. Ez elfogultság, s azon kívül félre is érthetik a gyermekek.

„Brassó, a Bucsecs aljában.” Pedig a Bucsecs még jó távol van Brassótól.

Ausztria ismertetésénél elhagyandónak vélem az: Osztráknémet, Cseh korona, Lengyel-ruthen tartományokra való fölosztást. Elég, ha a gyermek az egyes államok nevét megtartja. Szerző önmagához hiven a legkisebb politikai fölosztást sem hallgatja el itt, míg a természettani részt egészen mellőzi.

Ausztria ismertetése után Európa általános leírására tér át. Sokkal helyesebbnek találok előbb az egyes államokat megismertetni s aztán a gyermek lelkében mintegy kidomborítani a világrész képét, annál inkább, mert fölötte nehéz annyi hegy-, folyó-, tenger nevet a gyermek emlékébe bevésni egyszerre, míg ha az egyes országoknál megtanulja, egész élvezettel sorolja majd, mint már ismertet, elő. Európa államainak ismertetésénél fölötte szűk markú. Svéd- és Norvégországot $4\frac{1}{2}$, Dániát $3\frac{1}{2}$ sorban említi. Hanem azt legkevésbé tudom megbocsátani, hogy Svájcz regényes fekvését, jégeseit, tavait, lavináit egyetlen szóval sem említi. De abba a 4 sorocskába hogy is férjen bele? Hanem azért egy igen nagy hiba mégis bele fért, hogy t. i. „Svájcz az Alpések legmagasabb tájain terül el.” Ázsia ismertetésénél már az általános részben is fölöslegesnek találja a folyókat elősorolni, hanem a keleti folyók helyett ott áll egy stb. Tovább: „Polinezia szigetei közül említendő: Új-Guinea, Új-Británia, Van-Dimens földé.”

Valóban a „stb.”-nek sehol sincs oly kevésbé jogosult helye, mint a tankönyvekben s köztük a földrajzban.

És ezzel eljutottunk az utolsó laphoz.

Nyelvezetét illetőleg meg kell jegyezmem, hogy szerző sokat vét a nyelvtan szabályai ellen. Igen sok helyen hibás szórendet használ, számnév után következetesen többesbe teszi a főnevet, sőt néhol a helységek neveit is hibásan írja. De ezen kívül nem találok helyesnek a tananyag földolgozását s a tanmenetet; fölötte hiányosnak tartom, hogy csaknem minden természettani részt mellőzve úgyszólván száraz politikai adatokat nyújt. Az elősoroltakon kívül még számtalan kisebb hibája miatt, jó kiállítására és olcsósága mellett, sem ajánlhatom tankönyvül.

Schwarzczel Adél.

Őszinte szó a magyar zenekedvelő közönséghez.

Az „Eredeti Magyar Daltár” első számát jelen füzettel veszik t. előfizetők. — Kibocsátott programomhoz hiven ragaszkodva 8 eredeti népdal tartalommal jelent meg, egy dal kivételével, mely csak annyiban tér el a többitől, hogy drámai stílusban van szerkesztve s ennél fogva a műdalokhoz sorolandó. Hasonló irányban fog vállalatom jövőben is a magyar dalköltészet szolgálatában állani azzal a különbséggel, hogy a következő számok tartalmát felerészben eredeti műdalok fogják tenni. — Hogy a magyar műzene fejlesztése korunk legfőbb feladata, ma már senki által sem vonható kétségbe. Ha meggondoljuk, hogy a mig népdalirodalmunk oly magas polczra jutott, hogy a külföld bármely nemzetének népdalaival bátran kiálja a versenyt, addig műdalirodalmunk annyira elhanyagolt állapotban van,

hogy önkénytelenül merül fel előttünk az a kérdés: vajjon nincs-e igazuk azon idegen zenebölcséknek, a kik azt állítják, „hogy a magyar zene nem alkalmas arra, hogy műzenévé fejlesztessék.“ Gyakran lehet hallani ily nyilatkozatokat művelt magyar emberektől is, melynek oka különben abban van, hogy zenélő közönségünknek ez irányban nem igen volt alkalmi zenei érzékét kiművelni, mert a hangjegy kiadók nem találták eléggé jövedelmező forrásnak a műdalok kiadását, s így csak igen ritkán juthattak eredeti magyar műdalok tanulmányozásához. — Hogy e szükség pótolva legyen, határoztam el magamat oly zenei folyóirat létesítésére, mely a népdalok ápolása mellett tért nyújtson a műzene irodalom fejlesztésének is. Mert ha egész tárházát birjuk nagy költőink zenére alkalmas költeményeinek, okvetlenül kell a hozzá megkívántató magyar műzenének is, annál is inkább, mert nincs nemzet, melynek költészetében annyi dallamosság lenne, mint a magyar költészetben. Ezen eszme valószínűsítésére vannak hivatva korunk magyar zeneköltői, hogy ily irányban munkálkodva nagygyá, virágzóvá tegyék azt, a mit eredeti sajátságánál fogva az egész világ bámul, — a magyar zenét.

Azért e helyen is tisztelettel fölkérem a zeneirodalommal foglalkozókat, sziveskedjenek becses szerzeményekkel ez eszmét diadalra juttatni.

Vállalom szellemi sikerének előmozdítására szerencsés voltam megnyerhetni alábbi jeleseink szives támogatását:

Ábrányi Kornél, Bertha Sándor (Páris), Dónáth Lajos, Farkas Ödön, (kolozsvári zenede igazgató), Dr. Farnos Dezső, Gaál Ferencz (szabadkai zenede igazgató), Lányi Ernő, Serli Lajos (Páris), Szöllősy Attila, Tariczky Ferencz, Varga József.

Az itt felsorolt jeles zene írók annyira ismeretesek a magyar zenekedvelő közönség előtt, hogy méltóságukat teljesen feleslegesnek tartom, s a kiknek nevei bőven kárpótolják t. előfizetőim azt az áldozatkésztségét, hogy a magyar dalirodalom fejlesztésére irányuló vállalom anyagi sikerét szivesek voltak előmozdítani.

Vállalom következő füzetei is havonként egyszer fognak megjelenni, eddig sehol meg nem jelent és senki által át nem irt 8 eredeti nép és műdal tartalommal.

A 2. szám: *Bertha Sándor, Farkas Ödön, Gaál Ferencz, Serli Lajos, Szöllősy Attila, Tariczky Ferencz, Lányi Ernő és Dónáth Lajos* munkatársak szerzeményeit fogja tartalmazni. Előfizetési föltételek: Egész évre (12 füzet) 4 frt. Fél évre (6 füzet) 2 frt. Negyed évre (3 füzet) 1 frt. Egyes szám ára 40 kr. A füzetek bérmentve küldetnek. Előfizethetni az „Eredeti Magyar Daltár“ szerkesztőségénél, Déván (Hunyadmegye).

V E G Y E S E K.

— A nagyméltóságú vallás és közoktatási Miniszter Úr közelebről a kir. tanfelügyelőségekhez intézett rendeletével a magyar könyvkereskedés érdekeinek az előmozdítása céljából meghagyta, hogy valamennyi állami és községi nép- és polgári iskolában, tanító- és tanítónőképzőintézetben az összes könyvszükségleteket, még a külföldi műveket is, egyes régi ritka példányok kivételével, kizárólag hazai könyvüzusoktól szerezzék be, mert a külföldi könyv-

üzusoktól kiállított számlákat visszaútasítja a miniszteri számvevőség.

— **Államsegély utalványozása.** Örömmel értesültünk róla, hogy daczára az államháztartás valóban súlyos állapotának a közoktatási kormány közelebről utalványozta az államsegélyt megyénk területén két községi iskola számára a folyó tanévre. Az egyik iskola a m. valkói, a másik] a mákói; amaz 580 frt., ez pedig 520 frt. államsegélyt nyert. Bizton reméljük, hogy nem sokára a többi iskolák is meg fogják kapni a szükséges segélyt.

— **Úgy a tanítás, mint az egészségügy érdekében szükségesnek tartjuk t. tanítótársaink figyelmébe ajánlani, hogy főleg most, midőn a járványok oly sok helyen uralkodnak, a legéberebb figyelemmel őrködjenek a vezetősök alatt álló iskolák tanulóinak az egészségi állapota felett és a mihelyt valami bajt vesznek észre egyik vagy másik növendéknél, azonnal tegyenek hivatalos jelentést róla az illetékes hatóságnál, mert csak így lehet elejét venni a pusztító járványok nagyobb mérvű elterjedésének.**

— **Fürdői kedvezmény.** A karlsbadi fürdőorvos a belügyminiszteriumnál azt a kedvező ajánlatot tette, hogy 1887-től 1895-ig évenként, az április 15-től október hó 15-ig terjedő fürdőidény tartamára, 12 állami, megyei vagy városi hivatalnokot Karlsbadban ingyen ellátásban és lakásban részesít, sőt hajlandó az illetők számára minden elérhető kedvezményt kieszközölni. Az említett orvos ajánlott egyuttal arra is, hogy a magyar közigazgatási hivatalnokokat ingyen gyógyítja és számokra is minden lehető kedvezményt kieszközöl. Midőn e valóban szép és elismerésre méltó ajánlatot t. olvasóink tudomására hozzuk, tudatni kívánjuk egyuttal azt is, hogy mindazok, a kik az említett kedvezményt igénybe akarják venni, szándékukat közölnék az illetékes kir. tanfelügyelőséggel. A gyógykezelés szükséges voltát hiteles orvosi bizonyítvánnyal kell igazolniok az illetőknek.

— **Néhai Váradi Károly tanfelügyelő emlékének megörökítésére adakoztak:** (2-ik közlemény) Szabó Mózes p. ügyi titkár (Szeged) 2 frt. Br. Bánffy Jánosné 2 frt. V. J. 1 frt. Dobál Izsákné 1 frt. Biró Béla 1 frt. Valaki 1 frt. W. 50 kr. M. 50 kr. Tamási Péter 1 frt. Egy valaki 50 kr. Ákoncz János 1 frt. Vikol Andrásné 50 kr. Tauffer József 1 frt. Özv. Simon Elekné 1 frt. Fischer Vilmos 1 frt. Vécsei Samu 1 frt. Hirling Mihály 50 kr. Kilin Miklós 1 frt. Id. Merza Joachim 1 frt. Kiss 1 frt. Régeni György 50 kr. Széky Miklós 2 frt. Összesen 22 frt. A begyűlt összeg eddig 60 frt. Fogadják a nemes szívvű adakozók a bizottság hálás köszönetét. Kolozsvárt, 1887. márczius 17-én. Elek Gyula b. pénztárnok.

— **Kik a néh. Váradi Károly emlékének megörökítésére gyűjteni óhajtanak, de gyűjtőlistát nem kaptak, ez ügyben forduljanak biz. jegyző Váradi Albert tanító urhoz, Kolozsvárt, külmagyar-utcai róm. kath. elemi iskola.**

— **Nyilvános köszönet.** A közhalmi m. kir. állami népiskola tanítótestülete méltóságos gróf Haller János urnak azon áldozatkész szivességéért, hogy a tanítói könyvtár

részére a tanítótestületnek húsz forintot adományozott, hála köszönetét nyilvánítja. Kőhalom, 1887. márcz. 15. Téglás István, igazgató. Mahr Adél, testületi jegyző.

— Országos tanítói árvaházi ügyek. Az „Országos Tanítói Arvaházi Egyesület“ központi választmánya Gyertyánffy István elnöke alatt február hóban gyűlést tartott, melyben a következő fontosabb ügyek fordultak elő. Örvedetesen vett tudomást a választmány arról a tényről, hogy az árvaházi alap a XIII. állami sorsjáték jövedelméből 30,366 frt 4 $\frac{1}{2}$ kr. nyereségben részesült. A választmány abban állapodott meg, hogy a mostani alacsony és kedvező árfolyamok mellett maga fog vásárolni a 22,000 frtra menő készpénzen 5%-os papíráradékot, mi által a biztos 5%-os kamatoztatás mellett igen nagy, csaknem 4000 frtra menő tőkenyereségben részesül. A gyűlés e vásárlás végrehajtásával Gyertyánffy István elnököt, dr. Kiss Áron titkárt és Miklós Gergely jegyzőt bizta meg. Suppan V. árvaatya jelentést tett mind a fiúárvákról, mind a tanítónőképző-intézetekben elhelyezett leányárvákról. A fiúárvák egészségesek, jól tanulnak, magukviselte is dicséretes, csak két ujabban fölvelt fiúnál tűnnek fel némi, a korábbi elhanyagolt állapotukból eredő erkölcsi fogyatkozások, melyek azonban az árvaházban el fognak enyészni. A kolozsvári, győri, pozsonyi, budapesti és szabadkai tanítónőképző-intézetekben elhelyezett 5 leányárváról az illető igazgatóknak melegen és dicsőrelleg nyilatkoznak, köszönettel vették az egyes árvák számára a „Karácsonyfára“ begyűlt összegből 5 frtról kiállított postatakarékpénztári könyvecskéket. A leányárvák az igazgatóknak buzgolkodása következtében jól el vannak látva s jó nevelésben részesülnek. Dusoczki Károlyné igazgatónő a nála levő árvát ruházatban részesíti, sőt karácsonyi ajándéokra mintegy 14 frtot gyűjtött össze számára, mely összeg takarékpénztárba helyeztetett el; Kasztner Janka kolozsvári igazgatónő szintén sajátjából látta el az ő árváját, más helyeken meg gyűjtések által szerzik be a legszükségesebbeket. A választmány az igazgatóknak meleg köszönetet szavaz ezen önfeláldozó szivességért. A szabadkai igazgatónő arra nézve intéz kérdést a választmányhoz, hogy a nála lévő árva jövőjére nézve miféle célja van az egyesületnek. A választmány Suppan Vilmos árva atyát bizta meg, hogy az illető igazgatóknakkal ezen kérdést illetőleg levél útján érintkezésbe lépjen, meghallgatván egyszersmind az egyes árváknak netalán életben levő szüleit és gyámjait is. A jobb tehetségűekre nézve a választmány abban a nézetben van, hogy a tanítónői pályára képeztesse ki; e végből az ilyeneket a megfelelő előkészítő iskolákba, polgári leányiskola stb. óhajtja az illető helyeken járatni, ha az elemi iskola IV. osztályát elvégezték.

— Iskola tanító nélkül. Trencsénmegyében négy olyan község van, melyekben a tanítás a múlt tanévben rendszeresen folyt, most azonban az iskolák üresen állanak, s nem akad tanító, ki az üresedésbe jött állomásokat hajlandó volna elfogadni,

— Az Eötvös-alap. Trefort Ágoston vallás és közoktatási Miniszter úr Ö Nagyméltósága azzal a kéréssel

szándékozik Ö Felsege színe elébe járulni, hogy a következő jótékony célú m. kir. államsorsjáték tiszta jövedelmének egy részét fordítsák az Eötvös-alap törzs-tőkéjének a gyarapítására. Felette óhajtandó volna, hogy sikerüljön Ö Nagyméltóságának ez a nemes törekvése, mivel ily úton bizonyára biztosítva lesz az Eötvös-alap jövője.

— Horvátországban most fogják életbe léptetni a főigazgatói és tanfelügyelői intézményt. A terv szerint a középiskolák számára két főigazgatói, a népiskolák részére pedig két tanfelügyelői állást szerveznek. Mind a kétféle állásra olyan egyéneket fognak alkalmazni, a kik a tanügyi irodalom terén kiváló érdemeket szereztek magoknak. Az állásokat a bán ajánlata alapján királyi kinevezés útján fogják betölteni. A főigazgatói javadalmazás lesz: 2400 frt. évi fizetés, 350 frt. szálláspénz és utazás esetén 6 frt. napi díj; a tanfelügyelői javadalmazás pedig: 1600 frt. évi fizetés, 300 frt. szálláspénz és utazáskor 4 frt. napi díj.

— Iskolai orvosok Poroszországban. Az iskolaorvosi intézményt, a melynek létrehozásán nálunk a tavaly óta fáradoznak, Poroszországban közelebből meg fogják valószínűsíteni. A tanárok és tanítók ezen újításnak egyáltalán nem barátjai s ezért nagyon tartózkodó állást foglalnak el vele szemben. Attól tartanak, hogy vagy semmit sem fog érní az új intézmény, vagy pedig nagy zavart fognak okozni az orvosok az iskolákban. E hirrel kapcsolatban megemlítjük, hogy Boroszló városában 27 orvos ingyen ajánlotta föl szolgálatát a jelzett célra, de a város nem fogadta el az ajánlatokat.

— A madarak kora. Legtovább él a hattyú, állítólag 300 évig. Knauer beszél „Naturhistoriker“ cz. művében, hogy több solymot látott, melyek közül egy-egy 162 éves volt. A keselyűk és sasok is sokáig élnek. 1819-ben mult ki egy tengeri sas, a melyet 1715, tehát 104 évvel előbb fogtak, és természetesen már akkor is volt egy néhány éves. Egy 1706-ban fogott fehér keselyű a schönbrunni állatkertben 1821-ben mult ki, tehát 115 évet töltött a fogságban. Schinz egy más keselyűt emlit, melyet Grindewald mellett figyeltek meg, s melyről a helység legöregebb lakói is azt állították, hogy gyermekkoruk óta mindig azon a sziklafokon látták. A papagájok 100 évet is túlélnek fogságban. A tavi és mocsári madarak oly kort érnek, mely több emberi nemzedék korát meghaladja. A kakuk 35, a holló 100, a szarka 20—25, a házi kakas 15—20, a fácán 15, a galamb 10, a kis éneklők 8—18, a fülemile fogságban legfeljebb 10, a sárga rigó 12, a nálunk költött kanári 12—15 évig él.

TARTALOM: Kolozsvár elemi oktatásügyi állapota. *Kozma Ferencz.* — «Az írva-olvasás előgyakorlatai» kérdéséhez. *Szentgyörgyi Lajos.* — Szemle. — Irodalom. — Vegyesek.